

Skolestruktur i Innlandet. Høringsinnspill fra Oppland Bonde – og Småbrukarlag.

Innlandet er Norges største landbruksfylke, både innen jordbruk og skogbruk. Jorda og skogen gir oss det vi alle må ha: mat. Landbruket leverer varer til næringsmiddelindustri og trelastbedrifter og er viktig for sysselsetting i distriktet. Landbruket er viktig for sysselsetting i mange andre næringer, som rørlegger, snekker, elektriker mm. Uten landbruk og levende bygder vil fundamentet for reiselivet smuldre bort.

Levende bygdesamfunn er en nødvendig forutsetning for å oppnå overordnede, politiske målsetninger. Under er sitert utdrag fra Hurdalsplattformen, som må danne grunnlaget for utforming av politikk og prioriteringer på fylkesnivå:

Side 6: "Vi vil satse på kunnskap og praktisk læring gjennom hele livet."

"Det skal satses på arbeidsfolks kompetanse gjennom hele yrkeslivet og et godt, desentralt utdanningstilbud tett på det regionale og lokale arbeidsmarkedet. "

Side 18, landbruk:

"Ein variert bruksstruktur som er tilpassa Noreg sine naturressursar og geografi, gir dei beste moglegheitene til å produsere mat på ein berekraftig og klimavennleg måte. Det er òg viktig for å sikre god dyrevelferd, auka mattryggleik og betre beredskap."

Regjeringa vil:

- *Leggje fram og gjennomføre ein opptrappingsplan for trygg matproduksjon på norske ressursar og setje eit mål for sjølvforsyningsgrad av norske jordbruksmatvarer, korrigert for import av fôrråvarer, på 50 prosent.*

Side 55, "Ei storsatsing på utdanning i heile landet":

" Regjeringa vil føre ein ambisiøs og offensiv kunnskapspolitik og byggje sterke profesjonsutdanningar av høg kvalitet i heile landet. Derfor vil vi styrkje det regionale utdanningstilbodet: Utdanning og livslang læring må vere tilgjengeleg der folk bur. Slik blir det enklare for folk å få kompetanse påfyll og meir utdanning, mens bedrifter og kommunar kan rekruttere breiare og få tilgang på fleire fagfolk."

Regjeringa vil:

- *Gjennomgå finansieringssystemet slik at det fremmer det breie samfunnsoppdraget til lærestadene, varetar ein desentralisert struktur og bidrar til betre studiekvalitet og livslang læring.*
- *Auke basisfinansieringa for universitet og høgskular og bidra til å kompensere meirkostnader for fleircampus-institusjonar*
- *Gjennomgå sentraliserande kvalitets- og akkrediteringskrav i høgare utdanning*

Også Totalberedskapskommisjonens rapport, NOU 2023:17, underskrekar vektigheta av bosetning over hele landet:

Kap 13.5.1:

"Ved en sikkerhetspolitisk konflikt eller krig vil Forsvarets evne til å løse oppdragene sine i stor grad avhenge av sivile beredkapsressurser. Dette vil for eksempel gjelde forsyninger av mat, vann og drivstoff."

Kap 16.6, om matforsyning:

" Kommisjonen mener at det er nødvendig å sikre størst mulig produksjon av mat i Norge basert på norske ressurser, både for å sikre matforsyningen til befolkningen og ut ifra et solidarisk ansvar om å bidra til økt global matforsyning. Det er også avgjørende for den beredskapen som spredt bosetning representerer. Med tiltakende sikkerhetspolitiske spenninger er det nødvendig å produsere så mye mat vi kan selv på egne ressurser."

" I et beredskapsperspektiv er det viktig å legge til rette for å produsere så mye mat som mulig i Norge –dette gjelder både landbruk og sjømat. Når det gjelder landbruket, krever dette god utnyttelse av utmarksressurser og det begrensede jordbruksarealet vi har. I arbeidet med å legge til rette for høy produksjon i landbruket står økonomi for næringen sentralt. Kommisjonen mener at matproduksjon på det begrensede jordbruksarealet vi har er viktig både for å opprettholde bosetningen, og for den samlede beredskapen i Norge."

Dette er sentrale, politiske dokumenter som skal legge grunnlaget for utvikling og bygging av samfunnet i den retning vi ønsker. Vi kan derfor ikke isolere en snever sektor i samfunnet fra de andre. Skal vi nå målsettinger om totalberedskap, levende bygder og økt selvforsyning må de grunnleggende behov og krav vi har til samfunnet rundt oss være på plass. Med nedleggelse av videregående skoler vil mange distriktskommuner miste den ressursen ungdommene i denne aldersgruppen utgjør som ekstrahjelp og deltidsansatte i lokale bedrifter og aktive deltakere i idrettslag og organisasjonsliv. Dette er også viktig for rekruttering og relasjonsbygging som gjør at flere ønsker å flytte tilbake.

I kunnskapsgrunnlaget for Innlandsstrategien (2024-28), kap 4.9 Levende og inkluderende lokalsamfunn siterer forskning på hva som er viktig for å skape attraktive lokalsamfunn. Telemarksforskning har satt opp fire faktorer de mener må være på plass:

- *Bygninger og areal*
- *Tjenestetilbudet og de fysiske kvalitetene et sted har (ameniteter)*
- *Identitet og stedlig kultur*
- *Omdømme*

Skole er satt opp som "besøksbasert hverdagstjeneste" som det er viktig å ha tilgang til lokalt.

Mulighet for videregående utdanningstilbud i et distrikt vil være avgjørende for mange når de vurderer å flytte til en distriktskommune. De videregående skolene er også viktige arbeidsplasser i seg selv.

Å sentralisere dette tilbudet vil være å føre en politikk som aktivt går inn for å avfolke distriktskommunene i fylket. I takt med avfolkningen vil også muligheten for å oppfylle målsetningene sitert over reduseres.

Ett av argumentene for endret skolestruktur er sentralisering og dermed synkende fødselstall. Det blir i kunnskapsgrunnlaget argumentert med at sentralisering er en så sterk, global drivkraft at dette ikke kan gjøres noe med.

Hvis det ikke er en ønsket utvikling at folketallet skal reduseres i de områder av landet der energien og maten blir produsert, må politikken legge til rette for utvikling av distriktene, ikke avvikling. Forslaget fra administrasjonen i Innlandet fylkeskommune vil i praksis gjøre det nesten umulig å tiltrekke seg familier i etableringsfasen til mange distriktskommuner. Dette vil også gjelde rekruttering til landbruket.

Sentralisering er en trend som ikke kan fortsette i uoverskuelig fremtid. Det vil hele tiden være et grunnleggende premiss at det er tilstrekkelig befolkning i distriktene til å produsere nok mat til de som bor i byer og tettsteder. Det er derfor et overordnet, politisk ansvar å legge til rette for en samfunnsstruktur som sikrer levedyktige lokalsamfunn og dermed matproduksjon til legen befolkning.

Mange yrkesfag har store problemer med å rekruttere nok arbeidskraft. Et godt og variert tilbud av yrkesfaglige studieretninger vil være et viktig bidrag for å bidra til å løse utfordringene både med elever som faller fra og manglende rekruttering. De yrkesfaglige studieretningene er avhengige av godt samarbeid med bedrifter som stiller seg til disposisjon for å ta inn elever i praksisperioder og som lærlinger. Dette er vanskelig å få til hvis lærestedene blir konsentrert til få og store studiesteder.

Lokale bedrifter bruker de yrkesfaglige studietilbudene aktivt for å rekruttere til egen bedrift og det er godt og etablert samarbeid mellom skole og bedrifter. Nedlegging og sentralisering av yrkesfag vil være uforenlig med å tilby elevene tilstrekkelig antall gode bedrifter for praksisplasser i nærområdet. Vil også gjøre det vanskeligere for mange bedrifter å knytte til seg lærlinger og drive aktivt rekrutteringsarbeid.

Regjeringen har satt et mål om å øke selvforsyningsgraden fra 40 % til 50 %. Å beholde naturbruksskolene i Innlandet er avgjørende for denne målsetningen. 24% av Norges matproduksjon skje i Innlandet og behovet for kompetanse er økende også for de som er i landbruket og ikke minst de som skal produsere maten vår i fremtiden. Det er stadig færre bønder og dermed ungdom som får kunnskap om matproduksjon gjennom oppvekst på gård. Skal vi nå dette målet er det avgjørende at vi har utdanningstilbud i alle regioner i matfylket Innlandet. Det må derfor satses på å utvide tilbudet, ikke sentralisere og avvikle det.

Ungdom som ikke fullfører videregående skole og faller utenfor arbeidslivet er en stor utfordring. Det er også en dobbel kostnad for samfunnet både i form av sosiale ytelser og den

ressursen som ikke blir utnyttet. Hvis videregående utdanning i distriktene blir lagt ned og sentralisert vil dette med stor sannsynlighet føre til at flere ikke fullfører.

Verdensøkonomien og globale forsyningskjeder har vist seg å være sårbare for politiske konflikter, naturkatastrofer, og pandemier.

Jordbruket i Innlandet står for 25% av matproduksjonen i Norge. Å bevare og styrke naturbruksskolene er viktig for å sikre nødvendig kompetanse og rekruttering i jordbruket fremover.

Utvikling i stedet for avvikling av de videregående skolene i Innlandet er ikke bare viktig for lokal utdanning og sysselsetting, men også for nasjonal matvaresikkerhet, beredskap og selvberging i en verden som blir stadig mer uforutsigbar. Å beholde disse skolene er å investere i levende lokalsamfunn, som er fundamentet for å nå målene om økt matproduksjon og nasjonal beredskap.

Med vennlig hilsen
på vegne av Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Kari Hanne Pavenstädt (sign)
Fylkessekretær Oppland Bonde- og Småbrukarlag